МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Педагогічний факультет
Кафедра дошкільної освіти

З Б І Р Н И К

НАУКОВИХ ПРАЦЬ

за матеріалами
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
*з нагоди відзначення **190 річниці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова***

«ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: ВІД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ОСВІТИ ДОРОСЛИХ (ВІТЧИЗНЯНИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ)»

20 березня 2024 року

Київ 2024

УДК 37.044-022.332:004]:005.745
І-66

Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження): Збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2024 року, м. Київ, Україна) / за заг. ред. Т. О. Олефіренка, Г. Г. Цвєткової, Л. В. Барановської. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. 632 с.

У збірнику вміщено наукові праці та матеріали, покладені в основу доповідей, повідомлень, аналітичних оглядів вчених, представників наукових шкіл України і зарубіжжя, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, педагогів-практиків та усіх інших зацікавлених у проблематиці, висвітленій під час роботи Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» 20 березня 2024 року, присвяченій **190 річниці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.**

Матеріали Збірника можуть бути корисними науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та наукових ступенів, які здійснюють дослідження в межах відповідних напрямів, педагогам-практикам закладів освіти та усім, хто цікавиться вітчизняним і світовим досвідом та інноваційними освітніми технологіями в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих.

Редакційна колегія:

Олефіренко Тарас Олексійович, кандидат педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Цвєткова Ганна Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (голова)

Барановська Лілія Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шулигіна Раїса Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Кузьменко Ірина Анатоліївна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шелепко Галина Володимирівна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Матеріали подані в авторській редакції.

Автори статей несуть відповідальність за науковий та літературний зміст, достовірність викладених фактів, цитат, посилань на використані джерела та дотримання принципів академічної доброчесності. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
©Кафедра дошкільної освіти, 2024
© Автори статей, 2024

УДК 378.015.31:331.446.4]:37.091.12.011.3-051

Гальченко Вікторія Миколаївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

СУТНІСТЬ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. *У статті розкрито сутність понять «життєві стратегії», «життєві стратегії майбутніх педагогів». Надано коротку характеристику життєвим стратегіям сучасної молоді, виділено п'ять типів орієнтацій, які входять до складу життєвих стратегій особистості. Особливу увагу приділено ціннісним орієнтаціям студентської молоді, яка обрала професію педагога. Встановлено, що життєтворення відбувається на основі духовних сил людини, її пізнавальних, етичних та естетичних переконань, сповідування загальнолюдських цінностей.*

Ключові слова: *життєві стратегії, професійне самовизначення, духовні цінності, студентська молодь, майбутні педагоги.*

Abstract. *The article reveals the essence of the concepts "life strategies", "life strategies of future teachers". A brief description of the life strategies of modern youth is given, five types of orientations are highlighted, which are part of the life strategies of an individual. Special attention is paid to the value orientations of student youth who have chosen the profession of teacher. It has been found that life creation takes place on the basis of a person's spiritual forces, his cognitive, ethical and aesthetic beliefs, and the belief in universal human values.*

Key words: *life strategies, professional self-determination, spiritual values, student youth, future teachers.*

Життєві стратегії істотно впливають на соціальну активність молоді, наповнюючи її певним змістом, тим самим мотивують поведінку особистості, визначають її спрямованість у житті. Бачення перспективи власного життя, його змістовності та корисності, окреслення молодою людиною того, що вона має досягти і якими засобами, дозволяє людині впевненіше йти вперед, спрямовуючи життя у необхідне русло, не сходити з наміченого шляху, а також поетапно здійснювати стратегічні завдання, досягати успіху в усіх сферах життєдіяльності.

Проблемою проектування життєвого шляху молоді довгий час займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як К. Абульханова-Славська, В. Доній,

І. Єрмаков, Л. Сохань, Н. Титаренко, В. Шинкарук, З. Фройд, К. Юнг, Е. Фромм та ін.)

Зокрема, вчені вважають, що соціальна активність виявляється по-різному в залежності від рівня урбанізації населення. Це означає, що міська молодь має більше можливостей для реалізації життєвих планів, готові умови соціального просування, ніж сільські мешканці. Це засвідчує той факт, що сучасна студентська молодь, яка більший проміжок часу перебуває в умовах міста, спроможна перетворювати та покращувати оточення за рахунок власної соціальної активності, реалізовуючи життєві стратегії.

Відтак, особистість, яка здатна в теперішньому часі створити можливості для оптимального життєвого просування, відкриває для себе певні життєві перспективи.

На нашу думку, бачення перспективи власного життя, його змістовності та корисності, окреслення молодою людиною того, що вона має досягти і якими засобами, дозволяє людині впевненіше йти вперед, спрямовуючи життя у необхідне русло, не сходити з наміченого шляху, а також поетапно здійснювати стратегічні завдання, досягати успіху в усіх сферах життєдіяльності.

Метою цієї статті є схарактеризувати деякі життєві стратегії молодих людей. які обрали професію педагога.

На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень, нами було визначено життєві стратегії сучасної молоді, які включають у себе:

- Особисті орієнтації (досягнення особистісного щастя)
- Ціннісні орієнтації (сповідування базових загальнолюдських цінностей або спотворених цінностей сучасності)
- Соціальні орієнтації (спрямованість на досягнення бажаного соціального статусу)
- Професійні орієнтації (вибір професії за покликанням, кар’єрне зростання, професійне самовдосконалення)
- Етнокультурні орієнтації (прийняття національних культурних зразків, ментальних стереотипів поведінки)

Варто зазначити, що до складу життєвих стратегій сучасної молодої людини входять професійні орієнтації. Це, перш за все, вибір професії. Виникає питання: чи завжди вибір педагогічної спеціальності є стратегічним завданням кожного студента? Інколи випускник школи обирає педагогічну спеціальність не за покликанням, а з інших причин, серед яких: невстигання з дисциплін математичного напряму, особистісний депресивний стан, наполягання батьків продовжити сімейну традицію, необхідність отримати диплом неважливо за якою спеціальністю, але ніяк не за інтересом до обраної професії.

Тому виникає необхідність дослідити цю проблематику, з’ясувати мотиви, які спонукають молодь обирати професію педагога, встановити місце такої мотивації в ієрархії життєвих стратегій сучасної молоді.

У процесі професійного самовизначення молода людина завжди розмірковує про можливі варіанти свого майбутнього, згідно з чим і приймає

рішення про початок того чи іншого виду діяльності, вибір навчального закладу, напряму та спеціальності. Такий підхід засвідчує соціальну зрілість та компетентність особистості, готовність взяти на себе відповідальність за власне майбутнє, мобілізувати зусилля для першого кроку до професійного становлення, визначити своє місце в сучасній соціальній системі. Тобто, обираючи педагогічний вищий навчальний заклад, потенційний абітурієнт повинен бачити перспективу професійної діяльності і орієнтуватися саме на неї.

Важливо також з'ясувати роль професійного самовизначення в життєвому становленні людини, у процесі формування життєвих стратегій юнацтва.

Професійне самовизначення – це здатність знаходити, визначати своє місце у професійній діяльності, усвідомлювати власні інтереси, свою спрямованість, здібності для оптимального виконання професійних обов'язків [1, с. 267].

Це означає, що здатність бачити своє місце у майбутній професійної діяльності спонукає до прийняття потрібних рішень, планування подальших дій, накреслення життєвої перспективи, розробки конкретної життєвої стратегії, актуалізації потенційних можливостей.

Крім цього, абітурієнт, який обирає педагогічну спеціальність повинен мати чітке уявлення про структуру закладів, у яких працюватиме, особливостей взаємин з колегами та вихованцями, адміністрацією, батьками, методологію навчально-виховного процесу та багато іншого, що дає йому можливість побачити себе самого в цій складній системі. На думку дослідників, майбутній студент повинен вирішувати, наскільки він адекватний в цьому, а не в іншому місці, на скільки його здібності, знання та особистісні якості відповідають тим соціальним вимогам, умовам, структурам, в які він потрапляє. Вихідним положенням для цього є наявність у нього уявлення та власної думки про них.

Проте професійні орієнтації не є чимось відокремленим від особистого життя молодої людини, і ні в якому разі не протиставляються особистісним, а є взаємообумовленими. Дослідження стверджують, особисте життя передбачає і професійне, а разом з цим, і естетичне, етичне та пізнавальне ставлення до оточуючої дійсності та людей.

Таким чином, життєтворення відбувається на основі духовних сил людини, її пізнавальних, етичних та естетичних переконань, сповідування загальнолюдських цінностей – добра, любові, справедливості тощо, тобто людина є джерелом гармонійності світу.

За тлумаченням психологічного словника, ціннісні орієнтації – це відображення у свідомості людини цінностей, які визнаються нею в якості стратегічних життєвих цілей і загальних світоглядних орієнтирів [5].

Процес ціннісного формування особистості потребує її життєтворчої активності, прагнення долати життєві труднощі та перепони, які інколи здаються нездоланними. Таке активне прагнення особистості до самореалізації,

досягнення поставлених цілей, підкорення вершин, призводить до висування на перш план цінностей самоствердження та самоактуалізації.

Схиляємося до думки І. Беха, який вважає, що лише та духовна цінність, яка набула для людини особистісної ваги, спроможна стати домінантою її «Я», що постійно спонукає до відповідних вчинків [3]. До таких цінностей, що є рушійними силами поступу особистості, ніяким чином не можливо легко долучитися, їх потрібно створювати в собі, щоразу відтворюючи у нових життєвих ситуаціях. Це означає, що процес формування загальнолюдських цінностей передбачає постійну творчість, точніше сказати – життєтворчість особистості. Отже, ціннісні орієнтації сучасної молодої людини є основою її життєтворчої активності. Лише за умов, коли життєтворчість стає світоперетворюючою, особистість спроможна до повної самоактуалізації.

До проблеми нескінченності процесу самотворення особистості звертається у своїх дослідженнях І. Єрмаков, який, зокрема, зазначає, що сьогодні перед людством постає завдання – «створити собі нову сутність, оскільки бути людиною – означає стати нею...». Вчений підкреслює важливість розробки людиною власного життєвого сценарію, проектування сенсу свого життя, розробки життєвих стратегій, що і є кроками до оволодіння мистецтвом жити [2].

Отже, при виборі професії педагога, важливою є наявність таких двох компонентів: по-перше, бачення перспективи власного майбутнього у педагогічній сфері та свого місця в ньому; готовність допомагати вихованцям зрозуміти сенс життя, створити себе – впевнену, цілеспрямовану, оптимістичну та творчу особистість, здатну перетворювати навколишній світ на краще.

Проте, важливо зауважити, що у контексті формування життєвих стратегій сучасної молоді виникає необхідність розмежувати поняття «установка на трудову кар'єру» та «кар'єризм». У дослідженнях Л. Сохань перше поняття оцінюється знаком «плюс», а друге – «мінус». Тобто особистість, яка виявляє життєву енергію, прагнення до трудових успіхів, не зашкоджуючи при цьому іншим, поводить себе природно і доброзичливо. Про що не можна сказати під час прояву «кар'єризму». У цьому випадку людина не зважає на позицію інших на шляху до кар'єрних досягнень, що деформує її взаємини з колегами, призводить до прояву нею негативного ставлення до оточуючих, злості, невдоволення [4].

Таким чином, можна зробити наступні висновки: по-перше, дослідженнями доведено, що в сучасних умовах студентська молодь здатна проявляти соціальну активність, спрямовану на перетворення оточуючого світу та самого себе; по-друге, цілеспрямовано організовуючи власне життя, формулюючи життєві цілі та орієнтири, молоді люди удосконалюють процес протікання життя, досягають позитивних результатів; по-третє, нами було виділено п'ять типів орієнтацій сучасної молоді, які входять до складу життєвих стратегій особистості, а саме: особистісні, ціннісні, соціальні, професійні та етнокультурні орієнтації. При цьому, професійні орієнтації не

відокремлюються від особистого життя молодої людини, а є взаємообумовленими категоріями; по-четверте, життєтворення відбувається на основі духовних сил особистості, наявності прищеплених змалечку базових цінностей – любові, добра, справедливості, гуманності тощо, які, у свою, чергу вкрай необхідні людині, яка обрала професію педагога.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у побудові ефективної моделі формування життєвих стратегій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Волкова М.П. Педагогіка.4-те видання. Київ : Академія, 2012. 616 с.
2. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : науково-методичний збірник / Ред. кол. Н.Софій (голова), І.Єрмаков (керівник авторського колек тиву і науковий редактор) та ін. Київ : Контекст, 2000. 336 с.
3. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. / І.Д. Бех. Київ-Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
4. Сохань Л.В., Є.І. Головаха, Р.А. Ануфрієва, О.Н. Балакірєва, В.В. Очеретяний. Психологія життєвого успіху. Досвід соціально-психологічного аналізу подолання критичних ситуацій. К., 1995. 356 с.
5. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

УДК 811.111:378.147.

Денис Ірина Зеновіївна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін
Національного лісотехнічного університету України,
м. Львів, Україна

ТИПОВІ ПОМИЛКИ У МОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ

Метою вивчення державної мови для кожного громадянина є набуття навичок фахового мовлення, яке дозволить якомога повніше та якісніше передавати інформацію у процесі комунікації. Крім того, нормативне мовлення є запорукою створення позитивного іміджу особи у сфері реалізації її професійних інтересів. Саме тому сьогодні для людини, яка здобуває вищу освіту, знання державної мови стає невід'ємною складової кваліфікованості.

Зважаючи на те, що сьогодні неабиякої цінності набуло грамотне фахове мовлення, у пропонованому дослідженні маємо за мету окреслити типові